

O nekaterih problemih kriminalitete in o njenem zatiranju v Sovjetski zvezi*

Dr. Milan Milutinović

V Sovjetski zvezi je prišlo, kot je splošno znano, na podlagi socialističnega razvoja do temeljitih družbenih sprememb, ki so povzročile nove družbene strukture, procese in odnose na vseh področjih življenja. Ta razvoj je pripeljal tudi do pomembnih pridobitev na področju materialne kulture, prosvete, znanosti in duhovne kulture sploh. Ustvaril in razvil je možnosti za pospešeno izboljšanje življenjskih razmer, za temeljito reševanje raznih socialnih, kulturnih, vzgojnih, mentalnohigienskih in drugih podobnih problemov. S tem so bili ustvarjeni zadovoljivi objektivni pogoji za organiziranje raznih socialnih preventivnih programov in za izvajanje ustreznih ukrepov socialne akcije, s katerimi se polagoma odpravljajo neposredni izvori kriminalitete ter socialne patologije nasploh in se vedno bolj humanizira človekovo družbeno okolje. Toda možnosti, ki jih je nudila ta družba, se zaradi pojava stalinizma niso mogle doigo časa uresničiti, kljub teoretični in praktični dediščini iz prvih let po oktobrski revoluciji, ki jo je zapustil Lenin tudi na tem področju.

Znano je, da v času stalinizma v Sovjetski zvezi niso posvečali pozornosti kriminološkim analizam in proučevanjem, samo kriminalno politiko pa so reducirali na kazensko represijo in prevencijo, ki je temeljila na tej kazenski represiji. Bistveni etiološki problemi in zlasti delinkventova osebnost niso zanimali teorijo in prakso v tem času. Vsa vprašanja v zvezi s kriminaliteto so reševali izključno le kot pravna vprašanja, to je v okviru pozitivnih norm in formalnih pravnih kategorij. Zato lahko rečemo, da sta

v tej dobi dobili formalnopravna in represivna stran tako rekoč hipertrofirano razmerje v teoriji in praksi sovjetskega kazenskega prava in kriminalne politike nasploh, kar so zlasti kritizirali na XXII. kongresu KP SZ. Takšno stanje je preprečilo izrabo možnosti, ki jih daje socialistična družba za razvijanje široke socialne preventivne akcije proti kriminaliteti in drugim pojavom socialne patologije, kar je nedvomno imelo velike negativne posledice za kriminološko in kazenskopravno teorijo in prakso v Sovjetski zvezi in drugih socialističnih deželah.

Toda v dobi po stalinizmu, zlasti pa še od leta 1958 dalje, se vzporedno s pojavom novih, svobodnejših in demokratičnejših socialističnih tokov, ki sta jih zlasti spodbudila XX. in XXII. kongres KP SZ, posveča vedno večja pozornost kriminološko-sociološkim analizam in socialnopravni ukrepom v borbi proti kriminaliteti in drugim negativnim, protisocialističnim pojavom, tako v teoriji kakor tudi v praksi pristojnih državnih in družbenih organov. To prizadevanje je dobilo tudi svoje institucionalizirane in organizirane oblike, ki razvijajo vedno večjo preventivno dejavnost v praksi sovjetske kriminalne politike, o čemer bomo govorili pozneje. Pri tem opažamo, da se posebna pozornost posveča proučevanju sociogenih faktorjev kriminalitete, osvetljevanju osebnosti storilca kaznivega dejanja in problemu prevencije, ki si v zadnjem času prizadeva, da bi se vse bolj naslonila na raziskovalno delo in na znanstveno analizo sploh. V najnovejši literaturi se vedno ostreje kritizirajo pojmovanja iz dobe stalinizma in se razvijajo novi, naprednejši ter na znanosti utemeljeni tokovi. Iz literature je videti, da se kriminološka misel vedno bolj usmerja k proučevanju etiologije kriminalitete v lastnih razmerah, k proučevanju vplivov raznih faktorjev in elementov — objektivnih in subjektivnih

* To delo je napisano na podlagi podatkov, objavljenih v sovjetski literaturi, in neposrednih avtorjevih opažanj; avtor je bil namreč član državne delegacije, ki je na čelu s Svetislavom Stefanovićem, predsednikom odbora za notranjo politiko ZIS, obiskala Sovjetsko zvezo v času od 14. 2 do 1. 3. 1964.

—, ki izražajo kriminogeni vpliv v konkretnih življenjskih razmerah. Sama družbena bit socialistične družbe, njegova lastna osnova, je v procesu stalnega spreminjanja in prečiščevanja in zato vsebuje v sebi na raznih življenjskih področjih elemente starega, toda kot svoje lastne proizvode in pogoje, ki redijo zaostalo zavest, omogočajo negativne vplive iz tujine in ovirajo hitro razvijanje ter širjenje novih socialističnih odnosov, gibanj in pojmovanj, pa jih je zaradi tega treba v prvi vrsti osvetljevati in proučevati.

Pojavne oblike kriminalitete in njeno zatiranje

Kriminaliteta se v Sovjetski zvezi kaže v raznih pojavnih oblikah, pač v skladu s pozitivnimi pravnimi inkriminacijami, ki so predvidene v kazenskih pravnih normah. V splošni fenomenologiji obstoje skupine kaznivih dejanj, ki so v mnogočem podobne kazenskopravnim nomenklaturam materialnega kazenskega prava drugih dežel, pri čemer se kažejo razlike v posameznostih, v posameznih vrstah in označbah kaznivih dejanj.

V splošni strukturi kriminalitete prihaja na prvo mesto huliganstvo, ki pomeni poseben družbeni problem na področju socialne patologije in je zaradi tega v ruskem materialnem kazenskem pravu posebej inkriminirano.¹ To dejanje je udeleženo v splošnem številu kriminalitete s 45—55 % in variira glede na različne krajevne in časovne okoliščine in razmere. Na primer, od celotnega števila kaznivih dejanj, storjenih v Moskvi v letu 1962, odpade na dejanja huliganskega ponašanja 55 %, v letu 1963 pa 42 %. Huligansko ponašanje povzroča največkrat čezmerno uživanje alkohola, ki se opaža kot pogosten pojav v vrstah nekaterih slojev mladine. Menijo, da je to, tako imenovano »alkoholičarsko huliganstvo«, ki se v glavnem dogaja v aktualni pijanosti, udeleženo s 80 % v huliganskem ponašanju nasploh. Poleg tega se pojavljajo še razni drugi negativni vplivi, kakršni so vzgojna zanemarjenost, negativni vpliv ulice, stanovanjska kriza, odsotnost pozitivne družinske vzgoje in

¹ Huliganstvo se kaže kot posebna inkriminacija v kazenskem zakoniku RSFSR v dveh pojavnih oblikah, in sicer kot **navadno huliganstvo**, to so naklepna dejanja, s katerimi se grobo krši javni red in izraža javno nespoštovanje družbe«, ter kot **zlohotno huliganstvo**, to je, »če je isto dejanje storila oseba, ki je že bila obsojena za huliganstvo, ali če je ob izvršenem dejanju prišlo do upiranja predstavniku oblasti ali družbe, ki je opravljal dolžnost varovanja javnega reda, ali če takšna huliganska dejanja kažejo izjemen cinizem ali predrznost« (glej 206. čl. KZ RSFSR).

podobno. Kar se tiče oseb, ki se vdajajo huliganskemu ponašanju, izvirajo te iz vrst mladine, ki ni dovolj zaposlena v družbeno koristnih dejavnostih, v športnih, kulturnih, zabavnih in drugih akcijah, ki človeka ustvarjalno usmerjajo in pozitivno oblikujejo, in ki je niso v zadostni meri zajele pozitivne družbene spodbude in vplivi.

Za huliganstvom prihajajo v splošni strukturi kriminalitete na drugo mesto kazniva dejanja zoper premoženje, ki najpogosteje sestoje iz tatvin in drugih podobnih kaznivih dejanj. Ta dejanja zavzemajo 20 do 25 % celotnega števila deliktov. Za njimi prihajajo gospodarski delikti, ki so udeleženi v celotni vsoti kriminalitete v približno istem obsegu. Preostali del kriminalne dejavnosti odpade na druge skupine in vrste kaznivih dejanj (uboji, telesne poškodbe, posilstva in druga dejanja), ki so v splošni strukturi kriminalitete udeležene v zelo majhnih razmerjih. Pri tem se v splošnem številu kaznivih dejanj, če izvzamemo huligansko ponašanje, kaže kriminaliteta mladine v obsegu 6—8 %, čeprav se v raznih krajih pojavljajo manjši ali večji odmiki od tega povprečja, kar je pogojeno s posebnimi objektivnimi in subjektivnimi pogoji in determinacijami. Pri tem izvršujejo pretežen del tega kriminala — okoli 85 % — moški, medtem ko so ženske udeležene s približno 15 %.

Toda ob analizi in presoji gibanja kriminalitete moramo imeti pred očmi, da ti statistični pokazatelji dajejo samo splošno predstavo o obsegu in strukturi kriminalitete, da z njimi ne pridemo do natančnega vpogleda in spoznanja, koliko se kriminaliteta kaže v zvezi z družbeno nevarnostjo kot negativen družben pojav. Elementi takšnega spoznanja se nam odkrivajo statistično z ugotavljanjem korelativnih zvez med gibanjem kriminalitete in naraščanjem populacije iz leta v leto in z drugimi ustreznimi analizami, ki so primerne za osvetljevanje te strani problema. Poleg absolutne velikosti, ki se izraža v skupnem številu kaznivih dejanj in deliktov, kaže kriminaliteta tudi svojo relativno dimenzijo, ki se kaže v kvoti kriminalitete in se določa za neko obdobje, po navadi za eno leto in to po celotnem številu kaznivih dejanj, ki odpade na določeno število prebivalcev in ki služi kot zanesljivejši kriterij za še vedno delno spoznavanje stopnje njene družbene nevarnosti, ki jo moremo spoznati v njeni realnosti edinole na podlagi konkretne znanstveno-raziskovalne dejavnosti v danih razmerah.

Glede zatiranja kriminalitete dobivamo vtis, ki se nam je izoblikoval na podlagi ne-

kih indikatorjev in konkretnih statističnih pokazateljev ter druge razpoložljive dokumentacije, da namreč sovjetska milica in drugi organi, ki so angažirani v tej borbi, dosegajo pri svojem delu zelo pozitivne rezultate. To moremo soditi zlasti po okoliščinah, da se zelo uspešno in učinkovito odkrivajo storilci storjenih in razkritih kaznivih dejanj, to je od 96 % do 99 %, kar se sprememba glede na razmere, kraj in čas ter naravo teh dejanj. Pri tem je pomembno poudariti, da se odstotek njihovega odkrivanja v nekaj zadnjih letih povečuje iz leta v leto. Medtem ko je bilo na primer pred petimi leti odkritih 89 % storilcev znanih kaznivih dejanj, pa znaša ta odstotek v letu 1963 nekaj več kot 96 %. V tem smislu govore tudi statistični podatki, ki kažejo, da kriminaliteta v zadnjih letih hitro upada. To zmanjšanje se giblje v Ruski republiko in v celotni Sovjetski zvezi v 1963. letu v primeri s prejšnjim letom povprečno od 12 % do 22 % in variira po posameznih skupinah in po vrstah posameznih kaznivih dejanj. Tako se je kriminaliteta v letu 1962 glede na leto 1961 zmanjšala za 15 %, v letu 1963 pa glede na leto 1962 za 9 %. Huliganstvo se je v letu 1963 zmanjšalo glede na 1962. leto za 30 %. V sami Moskvi so se pojavi huliganskega ponašanja zmanjšali v istem času za 55 %, kar nedvomno pomeni znaten uspeh.

Pomembni uspehi v borbi proti kriminaliteti, ki so bili izraziteje doseženi zlasti v nekaj zadnjih letih, se kažejo kot rezultat delovanja več faktorjev. Mednje spada v prvi vrsti strokovna in metodološka usposobljenost sovjetske milice in kriminalistične službe, ki se med drugim vidi tudi v visoki stopnji šolske izobrazbe njihovih kadrov. V letu 1963 je imel oficirski sestav milice v 80 % visoko strokovno izobrazbo, kadri v preiskovalni službi pa v 89 %. Poleg tega moramo omeniti vnemo in navdušenje teh kadrov za svoje delo v raznih službah, organizacijsko in operativno funkcionalnost kriminalistične službe, materialno in tehnično opremljenost te službe ter operativno sposobnost za hitre in učinkovite akcije, ki se praviloma uspešno rešujejo in končavajo.

Oblike družbene prevencije

Toda v tej borbi proti kriminaliteti in drugim negativnim, protisocialističnim pojavom imajo posebno vlogo razne oblike organizirane javnosti, ki je na široko in množično angažirana ne le v preventivnih akcijah proti delinkvenci, kar pomeni njeno preventivno nalogo, ampak tudi v odkrivanju

kaznivih dejanj in storilcev, s čimer znatno pomaga organom milice in kriminalistične službe. V namenu, da bi se na tem področju aktiviral ta faktor javnosti, je bil v Sovjetski zvezi leta 1959 med drugim sprejet poseben zakon o povečani vlogi družbe v borbi proti kršenju sovjetske zakonitosti in pravih socialističnega sožitja.

Tu prihaja v prvi vrsti v poštev vzgojna vloga družbenih in zlasti mladinskih organizacij. Njihova vzgojna vloga je predvsem usmerjena k mladini in se kaže v razvijanju socialistične morale, v ustvarjanju in razvijanju delovnih navad in sploh ustvarjalnega odnosa do dela, v dviganju splošne kulture, v razvijanju smisla za solidarnost, družbeno disciplino in odgovornost za svoje ravnanje, v ustvarjalnem izkoriščanju prostega časa in v razvijanju fizične ter duševne rekreacije. Splošno vzgojno delo teh organizacij se dopolnjuje z dejavnostjo raznih socialnih in specializiranih institucij, ki so poklicane, da skrbijo za probleme posameznih oseb.

Razen tega se vloga družbenega faktorja v preventivni borbi proti kriminaliteti kaže tudi v praksi sovjetske kriminalne politike in v drugih pojavnih oblikah, kakor na primer ustanavljanje prostovoljnih narodnih družin za vzdrževanje javnega reda, posebnih ljudskih tovariških sodišč, organiziranje patronaže nad vzgojno zanemarjenimi mladoletniki, komisij za mladoletnike in drugih oblik družbene intervencije, ki s svojo dejavnostjo sodelujejo pri ustvarjanju socialne prevencije in resocializacije obsojenih oseb oziroma pri dajanju postpenalne pomoči takšnim osebam. Lahko rečemo, da praksa sovjetske politike zatiranja kriminalitete kaže v tem pogledu znatno razvitost različnih oblik socialne preventivne dejavnosti na sploh.

Tu pride najprej v poštev dejavnost tako imenovanih **prostovoljnih narodnih družin za varovanje javnega reda**, ki so se začele ustanavljati po XX. kongresu KP SZ kot samostojne organizacije državljanov za zavarovanje javnega reda in miru.² Predstavljajo zelo množične organizacije, sestavljene iz delavcev, uslužbencev, kolhoznikov, študentov in drugih oseb, ki so se prostovoljno zavzele, da bodo delale za obvarovanje javnega reda in za prevencijo huliganstva ter kriminalne dejavnosti sploh. Samo v Ruski republiko je

² I. Indulen, Nekateri pravni problemi iz dela prostovoljnih narodnih družin v zvezi z varnostjo javnega reda; I. P. Mihaljenko, Sodelovanje družbe v borbi proti kršenju socialističnega pravnega reda v Ukrajinski SSR (Zbornik del »Vloga družbe v borbi proti kriminaliteti«, Voronež 1960, str. 167—176).

okoli 4 milijone pripadnikov teh narodnih družin, ki so organizirani v več kot 130 000 posameznih združenjih, ki razvijajo svoje delovanje v prvi vrsti v preventivne namene proti raznim pojavom kršenja kazenskih norm, zatem pa pomagajo tudi organom javne varnosti pri odkrivanju kaznivih dejanj in delinkventov. Družine so organizirane po rajonih, naseljih, podjetjih in ustanovah. Delijo se na posebne sekcije, kot so: sekcija za borbo proti tatvinam v podjetjih, sekcija za urejanje prometa na cestah, sekcija za kontrolo posameznih blokov stanovanjskih zgradb in druge sekcije. Te prostovoljne narodne družine so v družbenem in družbenopolitičnem pogledu povezane s partijskimi in komsomolskimi organizacijami, operativne naloge za borbo proti kriminaliteti pa dobivajo od pristojnih organov milice. Iz statističnih podatkov in evidence organov javne varnosti in zlasti še kriminalistične službe je videti, da ta združenja v velikem obsegu sodelujejo pri zatiranju kriminalitete, pri odkrivanju kaznivih dejanj in izsledovanju delinkventov. Zaradi takšne njihove aktivnosti so se na primer v letu 1963 zmanjšale tatvine v stanovanjih za 18 % glede na leto 1962.

V Sovjetski zvezi so se leta 1960 ustanovila tako imenovana **tovariška sodišča** v podjetjih, ustanovah, kolhozih, sovhozih, naseljih in stanovanjskih skupnostih kot posebni družbeni organi za izvajanje ukrepov družbenega vpliva pri zatiranju kriminala in drugih pojavov socialne patologije.³ Namen omenjenih sodišč je v tem, da z ukrepi družbene intervencije, ki jih ona izvajajo (izrek javnega ukora, denarna kazen, predlog za premestitev na drugo dolžnost in podobno), vplivajo na zatiranje raznih negativnih pojavov, kakršni so: izmikanje družbeno koristnemu delu, neizpolnjevanje obveznosti do vzgoje otrok, kršenje delovne discipline, drobne tatvine, žalitve in drugi negativni pojavi. Sodeč po podatkih iz literature in po izjavah vodilnih ljudi sovjetske milice lahko sklepamo, da kažejo ta sodišča pomembno preventivno silo v okviru svoje ustanove, podjetja ali območja.

Kot smo že spredaj omenili, posvečajo v Sovjetski zvezi posebno pozornost zatiranju mladoletniškega kriminala, in to ne le državnim organom ter predvsem služba javne varnosti, v kateri se posebne organizacijske enote in strokovno usposobljene osebe ukvarjajo s problemom mladinske delinkvence kot s svojo ožjo specialnostjo, marveč predvsem družbene organizacije, poklicna združenja in

³ V Pokrovski in E. Geršakov, Projekt osnutka uredbe o tovariških sodiščih («Socialistična zakonitost», št. 12, Moskva 1959).

specializirane institucije, ki so ustanovljene v ta namen. V tej smeri si še posebej prizadevajo komsomolske organizacije, sindikati, ustanove in podjetja, ki so dobili svoje institucionalizirane oblike, v namenu readaptacije mladoletnikov, ki so zašli na pot deviantnega ponašanja. Ta družbena preventivna dejavnost se kaže predvsem v posebni **patronaži**, ki jo organizirajo in ostvarjajo komsomolske organizacije nad družbeno zapuščenimi mladoletniki. Praktično vzeto, to patronažo izvajajo posamezni člani komsomolske organizacije, ki si prizadevajo, da s svojo vsakodnevno aktivnostjo odvrnejo posamezne mladoletnike od delinkventnega ponašanja. Poleg tega so v posameznih naseljih organizirane tudi posamezne **mladinske sobe**, v katerih se na razne načine ostvarjajo vzgojno pozitivni vplivi na družbeno zanemarjeno mladino. To dosegajo z raznimi diskusijami in razgovori z mladinci, s svetovanjem starešim glede izvajanja ukrepov strožjega nadzorstva in vzgajanja ter s podobnimi vzgojnimi ukrepi. Razen teh mladinskih sob obstoje tudi tako imenovane **specializirane sobe**, ki jih organizirajo poklicne skupine, kakor na primer psihologi, pedagogi in drugi, ki se aktivno ukvarjajo s tem problemom; pomenijo posebne institucije za strokovna vprašanja prevzgoje in resocializacije vzgojno zanemarjenih mladoletnikov.

Pomembna vloga družbenega faktorja prihaja prav tako do izraza tudi na področju penalne in postpenalne faze resocializacije, kar je zlasti značilno za prevzgojo mladinske populacije. Za resocializacijo mladoletnih iztirjencev se uporabljajo delovne in vzgojne kolonije kot posebne prevzgojne institucije. V delovne kolonije se napotijo tisti mladoletniki, ki jih redna sodišča obsodijo na kazen odvzema prostosti, v vzgojne kolonije pa tisti mladoletniki, ki jih določijo posebne komisije za mladoletnike, ki se formirajo pri izvršnih odborih sovetov delovnih ljudi za preprečevanje zanemarjenosti in kriminalitete mladine. Vzgojanje mladoletnikov v teh kolonijah je vključeno v splošni sistem vzgajanja in izobraževanja mladine, pri čemer se glede na deviranost te populacije posveča posebna pozornost pridobivanju delovnih navad, fizični vzgoji, dokončanju osnovnošolskega izobraževanja, razvijanju smisla za umetniško kulturno dejavnost in podobno, v namenu, da bi se kar najpopolneje usposobili za ustvarjalno aktivnost. V tem procesu resocializacije vzgojno zanemarjenih mladoletnikov, pa seveda tudi odraslih delinkventov, imajo pomembno vlogo razne družbene institucije, ki s svojo dejav-

nostjo prispevajo k uspešnejšemu uresničevanju in razvijanju tega procesa.⁴

V Sovjetski zvezi obstoje posebni **skrbniški sveti**, ki jih sestavljajo predstavniki državnih organov in družbenih organizacij, to je partijskih, sindikalnih in komsomolskih organizacij, delovnih kolektivov, prosvetnih in zdravstvenih ustanov. Naloga omenjenih svetov je v tem, da delovnim kolonijam za mladoletnike pomajajo pri vzgajanju in izobraževanju mladoletnih prestopnikov, da poskrbijo za njihovo zaposlitev po odpustu iz kolonije in za nadaljnje šolanje ter izobraževanje. Razen tega skrbijo za zdravstveno varstvo, za organizacijo proizvodnih in delovno-terapevtskih dejavnosti, za organizacijo režima v koloniji in podobno. Podobno funkcijo uresničujejo tudi tako imenovane **nadzorstvene komisije**, ki izvajajo kontrolo nad delom poboljševalno-delovnih zavodov v namenu utrjevanja zakonitosti v njihovem delu, pomoči pri prevzgoji, organiziranja delovne terapije, poklicnega usposabljanja in skrbi za postpenalno pomoč obsojenim osebam.⁵ Zatem moramo tu omeniti tudi posebne **komisije za mladoletnike** pri izvršnih odborih pristojnih sovjetov delovnih ljudi, ki poleg preprečevanja zanemarjenosti in kriminala mladoletnikov opravljajo v svoji pristojnosti podobne naloge v zvezi z delom vzgojnih kolonij. V letu 1960 se pojavi v sovjetski praksi resocializacije tudi tako imenovana **patronaža kolektivov, podjetij in ustanov** nad delom poboljševalnih kolonij in nad kazenskimi zavodi kot posebna oblika množične družbene angažiranosti pri resocializaciji; obstoji v pomoči glede prevzganja, organiziranja delovne terapije in izobraževanja obsojenih oseb, da bi se kar najboljše usposobili za družbeno koristno delo na prostosti.

Kakor vidimo iz gornje analize, prihaja v Sovjetski zvezi v zadnjem času v vse močnejši obliki do izraza vloga družbenega faktorja in zlasti faktorja javnosti v praksi politike zatiranja kriminalitete in drugih pojavov socialne patologije. Videli smo, da je takšna usmeritev povzročila tudi institucionalizirane in organizirane oblike, po katerih je prišla do izraza ta socialna preventivna akcija. Pri tem se kaže prizadevanje, da bi se z ustreznim delovanjem informativnih faktorjev oblikovalo javno mnenje proti krimi-

nalni dejavnosti, da bi se vse bolj intenzivno razvijalo pojmovanje o škodljivosti kriminalitete in drugih protisocialističnih pojavov ter o nujnosti pokrenitve določenih družbenih akcij, da bi se ti pojavi zatrli. V tem namenu priobčuje tisk vedno več informacij o pojavih delinkventne in zlasti huliganske dejavnosti ter o družbenih ukrepih za njihovo preprečevanje, ker se šteje, da ima tisk kot javna tribuna velik vpliv na oblikovanje in razvijanje protikriminalnega javnega mnenja. V istem smislu se kaže tudi aktivnost drugih sredstev množične komunikacije, ki prav tako močno vplivajo na zavest ljudi in na aktivizacijo javnega mnenja v borbi proti škodljivim družbenim pojavom. Zato lahko rečemo, da mora takšna praksa roditi pozitivne rezultate glede zatiranja kriminalitete in drugih pojavov socialne patologije.

Inštitutsko in znanstveno raziskovalno delo

V duhu omenjenega pomembnega preobrata v smeri razvijanja kriminološke in kriminalnopolitične misli se v Sovjetski zvezi v zadnjih letih zaradi sklepov in linije XX. in XXII. kongres KP SZ vedno bolj poudarja razvijanje protikriminalne dejavnosti ob aktivni pomoči znanosti in znanstvene analize. V tem smislu izhajajo s stališča, da vsaka akcija predpostavlja neko znanje o svojem predmetu, ki ji služi kot vodilna praktična orientacija, če se hoče izogniti stihijskim procesom in njihovim posledicam tudi na tem področju. Borba proti kriminaliteti zahteva od organov in ustanov, ki so angažirane v tem procesu, da svojo praktično dejavnost razvijajo vse bolj na podlagi znanstvene analize in rezultatov znanstvenih raziskovanj. Rečemo lahko, da v sodobni praksi sovjetske politike zatiranja kriminalitete in drugih pojavov socialne patologije prevladuje stališče, da takšna politična akcija, če jo vodi znanstvena misel, daje možnosti za bolj vsestransko, bolj tvorno in bolj uspešno protikriminalno akcijo. Primerno temu se organi, ki so angažirani pri zatiranju kriminalitete, in predvsem služba javne varnosti v veliki meri opirajo tudi na inštitutsko oziroma znanstveno raziskovalno delo. Pri ministrstvu za obrambo javnega reda Ruske republike obstoji inštitut za kriminalistična raziskovanja, ki ima večjo tradicijo kot znanstvena ustanova, pred kratkim pa je bil v Moskvi ustanovljen vsezvezni inštitut za proučevanje vzrokov kriminalitete in preventivnih ukrepov proti njej.

V kriminalističnem inštitutu potekajo v glavnem raziskave s področja kriminalistike

⁴ K. Raskinjam, Sodelovanje sovjetske javnosti pri delu poboljševalno-delovnih zavodov (Zbornik del »Sovjetsko poboljševalno delovno pravo«, Moskva 1960, str. 100—107 in 120—134).

⁵ Glej uredbo o nadzorstvenih komisijah pri izvršnih odborih rajonskih in mestnih sovjetov delovnih ljudi. (Zbornik normativnih aktov sovjetskega poboljševalnega delovnega prava, Moskva 1959, str. 322—326.)

in zlasti kriminalistične tehnike ter metodike preiskovanja posameznih kaznivih dejanj. Na tem področju raziskovanja pridejo med drugim v poštev tudi naslednje naloge: analize različnih del pri ogledu kraja dejanja, kot so odhod na kraj dejanja, delo oseb, ki opravljajo ogled, registriranje in varovanje dokazov in drugih del, na podlagi katerih se določajo standardi in modeli ogleda; proučevanje predmetov opravljenih ogledov in preiskav, na podlagi česar se pripravljajo in in izdajajo navodila za praktično delo poizvedovalnih in preiskovalnih organov na terenu; proučevanje materialnih in drugih dokazov v namenu, da bi se uspešno pojasnila storjena kazniva dejanja in ugotovila materialna resnica; izdelovanje najučinkovitejših metod za zatiranje in odkrivanje kaznivih dejanj ter njihovih storilcev, kot so na primer metode za varovanje dokumentov in denarja pred ponarejanjem, metode in sredstva za uspešno zavarovanje skladišč in dr.; izdelovanje ekspertiz o zapletenih primerih iz prakse organov javne varnosti in javnega tožilstva; nadaljnje razvijanje kriminalistične tehnike in iskanje učinkovitih tehničnih sredstev za odkrivanje in razjasnjevanje storjenih kaznivih dejanj; spremljanje in proučevanje izkušenj drugih dežel v borbi proti kriminaliteti ter obveščanje svojih sodelavcev o najnovejših kriminalističnih metodah zatiranja in odkrivanja kaznivih dejanj in delinkventov, ki se objavljajo v strokovnih publikacijah drugih dežel.

Konec leta 1963 so v Moskvi ustanovili zvezni inštitut za proučevanje vzrokov kri-

minalitete in preventivnih ukrepov proti delinkventom; organizacijsko je povezan s sovjetskim javnim tožilstvom, tesno pa sodeluje z organi pravosodja in z organi varovanja javnega reda. Ta inštitut je po številu uslužbencev že prerastel v večjo znanstveno ustanovo in obdeluje okoli 30 raziskovalnih nalog s področja etiologije in politike zatiranja kriminalitete, poizvedovalne in preiskovalne službe, funkcioniranja pravosodja in javnega tožilstva, proučevanja dela prostovoljnih narodnih družin in vloge javnosti pri zatiranju kriminalitete.

Prvenstveni namen tega inštituta obstoji pravzaprav v tem, da etiološko osvetljuje kriminaliteto in druge protisocialistične pojave ter da s svojimi znanstvenimi analizami, in raziskavami pomaga praksi poizvedovalnih, preiskovalnih in sodnih organov, ki jim je po veljajočih sovjetskih zakonih naloženo, da odkrivajo vzroke in pogoje izvrševanja kaznivih dejanj in da storijo ukrepe za njihovo odpravljanje. S tem naj bi inštitut imel pomembno ustvarjalno vlogo v praksi omenjenih organov, ki se vedno bolj opirajo na znanstveno misel in analizo, s čimer postaja politika zatiranja kriminalitete objektivno realnejša in ustrežnejša zahtevam takšne znanstveno utemeljene in usmerjene prakse, znanstvena misel pa postaja vedno bolj vpliven faktor tudi na tem področju družbene akcije.

(Prevod iz srbohrvaškega rokopisa.)

Some Problems concerning Criminality and its Prevention and Prevention and Repression in the Soviet Union

by Milan Milutinović, LL. D.

The article is based on the data collected by the author in the soviet literature and on author's impressions while staying in the Soviet Union in February 1964.

During the period of stalinism no attention was paid to criminological research; the criminal policy was reduced to pure repression and prevention was based only on it. Beginning with 1958 interest for criminological and sociological analyses and for socially preventive measures against offenders increased.

As far as the structure of criminality is concerned the most frequent offence is the so-called »chouliganism« that represents a special social problem and amounts to 45 — 55 % of all offences committed. Chouliganism is often connected with excessive drinking that has been found characteristic for some groups of juveniles. 80 % of offences of chouliganism have been committed under alcoholic intoxication. The second group of offences as to the frequency are offences against the property (20 — 25 %). More or less on the same level are offences against national economy. The juveniles commit about 6 — 8 % of all offences — the chouliganism being excluded.

Great attention is being paid to different forms of the so-called social prevention. Public, organized in different forms has an important role in prevention of criminality and other negative phenomena. First to be mentioned are the »voluntary national families« for protection of public peace. In 1960, »camerades' courts« as special social organs designed to carry out measures of social influence by prevention of crime

were introduced in enterprises, collective farms and elsewhere.

Special care is taken to organize measures for prevention of juvenile delinquency. Social preventive activities are carried out above all by special »patronages« for socially neglected juveniles organized by the youth organization (Komsomol). In towns, special »rooms« have been introduced for juveniles. The juvenile delinquents are sent to work or educative camps which are special reeducational institutions for delinquent youth.

Councils for protection composed of members of state authorities and social organizations are helping the work camps for juveniles with reeducation of juveniles and with their schooling. Commissions for juveniles at the executive committees of local authorities (soviets) are also to be mentioned. A special form of active social cooperation in the field of resocialisation of offenders are the so-called »patronages« of enterprises, factories a. s. o. on workcamps and reformatories.

It can be noticed that the importance of the social factor as far as criminal policy is concerned is increasing.

The work of different agencies concerned with the work in detection and prevention of crime as well as with the resocialisation of offenders is based on scientific work. Two very important research centers should be noticed: Institute for criminalistic research at the Ministry for public peace of the Russian Soviet Federative Socialist Republic and the Federal Institute for research of causes of crime and its prevention, founded in 1963.